Ե. ՏԱՐԻ 1406 ԹՒԻ ՀԱՅՈՑ 4380 ՀՈՌԻ 1 ՇԱԲԱԹ 10 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1888 (Ն. Տ.) 22 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1888 15 ՄԱՅԻՍԱՐԻՍ 1306

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՆ ՈՐ ԵՒ ԻՆՉ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Գալաթիա, Նորատունկեան-խան

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ եւ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան դահեկան արժէք	160
» » Վեցամսեայ »	80
» » Եռամսեայ »	40
Գաւառաց » եւ տեղական թղթատարով տարեկան	240
Գաւառաց համար եւ տեղական թղթատարով վեցամսեայ »	120
Օտար երկիրներէ տարեկան գրանց	58
» » վեցամսեայ »	26

Դուրս զրկուած լրագրաց ճամբու ծախքը ստացողներուն վրայ է
խմբագրութեանս զրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չտրուիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 10 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, 1888

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՈՒԾԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԳՍԻԱՆԵՐՈՒՆ

Լեւոն Պապին Կոնդակաւ յարուցանել ուզուած յարժման պէտք եղածին պէս պատասխանեցաւ . . . Գրբոյով։ Եւ աւելի ջախջախիչ հարուածներ չպիտի պակսէին, եթէ տպագրական արգելք մը վրայ չհասնէր։ Աչխարհականն ու եկեղեցականը գովելի եռանդեամբ զինեցան, և հասկցուցին Հռովմայ Պապին և Նորա հայ խորհրդականներուն թէ պատմական իմաստութիւններով և ստապատիր խոստումներով կարելի չէ իւր սիրելի եկեղեցիէն բաժնել հայ ժողովուրդը։ Բայց թէեւ այս գրական պայքար անհրաժեշտ էր, ո՞վ կը համարձակի պնդել թէ բաւական է նոցա անհրաժեշտները պապական էրէչխանոյի վտանգներն։ Եթէ Հայ Եկեղեցւոյ թշնամիք գրչով միայն գործէին, կը բաւէր գրչով աւեթ վանել անոնց յարձակումները։ Բայց գրչին յետին զէնքն է ում կը դիմեն հռովմական գործիչք ի մեզ։ Հասարակաց ատեանն յետին վայրն է ուր իրենց ճարտարութիւնն ի հանդէս կը բերեն անոնք։ Ընդհանրապէս խոյս կուտան գրական ասպարէզին բանադատութենէն, և հասարակային կարծեաց ատեանին դատաստանէն։ Ուրիշ միջոցներ, ուրիշ զէնքեր ի գործ կ'ածեն։ և այս իրողութեան գիտակցութիւնն է որ հարցուցել կուտայ թէ «ոչ բաւէ՞ լոկ գրչով պատասխանել պապական հրաւէրին»։

Պապական գործիչք բաղ գիտեն թէ Կ. Պոլսոյ հայ ժողովրդէն յոյս չկայ իրենց համար։ Կ. Պոլսոյ հայ ժողովուրդը բաւական լուսաւորուած է՝ պատմական եւ վարդապետական ստայգ փաստերէ չհրապուրուելու համար։ Կ. Պոլսոյ հայ ժողովուրդն իւր աշխարհային բարեկեցութեան միջոցներն իւր եկեղեցական հովիւներէն չի խնդրեր, և համեմատաբար ապահով միջավայրի մը մէջ գտնուելով, նիւթական պաշտպանութեան ակնկալութիւններով եւս գաւառացիներուն չափ չի փորձուիր ի կրօնափոխութիւն։ Ազարեան Պատրիարքը Կ. Պոլսոյ հայոց մէջ հարիւրաւոր կամ հազարաւոր օրինակօր ցրուեց Լեւոն ԺԳ ի Կոնդակն, և ի՞նչ պատասխան առաւ։ Ո՞վ կամ ի՞նչ եղաւ։ Քանի մը Կաթոլիկներ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ գիրկը վերադարձան, եւ ուրիշներ ալ կը լսենք թէ ի մասոյ պիտի վերադառնան։ Բայց ո՛չ մէկ հայ դիմեց պապական եկեղեցւոյ գիրկն։ Այսպէ՞ս է Կ. Պոլսոյ հայութիւնը։ Բայց գաւառաց մէջ դժբախտաբար ասոր հակառակն է։ շատ տեղեր, ուր հայ ժողովրդեան տգիտութիւնը, նիւթական խեղճութիւնն և եկեղեցական վարչութեան անհոգութիւնը մեր ազգայինները տրամադիր կընեն ի կրօնաթիւն։ Զայս գիտնալով, պապական գործիչներն իրենց բոլոր ոյժը կը թափեն գաւառներն, ուր վարդապետ, քարոզիչ, ուսուցիչ, դրամ, գիրք և առատ խոստումներ կը ղրկեն։ Խնդիր է ուրեմն թէ այսպիսի մեթոտներով գործող պապական էրէչխանոյին դէմ լոկ գրչի՞ն կը զօրէ։

Ի՞նչ օգուտ է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյն երբ ան եկեղեցականը որք պարտէին գաւառաց մէջ գործով պատասխանել պապական գործունէութեան, Մարաքաղաքիս մէջ պապութեան դէմ յօդուածներ շարադրելով չատանան։

Ի՞նչ օգուտ է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյն երբ Կ. Պոլսոյ հայ լրագիրք ջերմագին չատագովութիւններ կը գրեն Հայ Եկեղեցւոյ պատուականութեան, մինչ անդին գաւառաց մէջ եկեղեցական դասուն անհոգութիւնն և ապիկարութիւնը ճարահատ ժողովուրդն օտարաց գիրկը կը մղեն։

Ի՞նչ օգուտ է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյն երբ հայ մամուլը Սեղբեստրոսեան առապէլն հերքող յօդուածներ հրատարակէ, մինչ գաւառաց մէջ պապական գործիչք այն կարգի առասպելներէն չատ աւելի չոչափելի, չատ աւելի հրապուրիչ փաստեր կը գործածեն ժողովուրդն հռովմայ Պապին հպատակեցնելու։

Եւ ի՞նչ օգուտ ունի յիշել մեր նախնեաց անձնուէր և կրօնվի դիմադրութիւնն օտար յարձակումներու և ազգային եկեղեցւոյն սպառնացող վտանգներու, երբ ներկային մէջ մեր կղեր և մեր Ազգ. Վարչութիւն ա՛նքան անփոյթ են գաւառային կրօնափոխութեանց պատճառները բառնալու, փոնգեալ վայրերը բարոզիչներ և հովիւներ ղրկելու, և չէ թէ լոկ գեղեցիկ խօսքերով այլ ազդու գործերով ի բաց վանելու հնարամիտ օտար գործակալին ճիզուիթական ոտնձգութիւնները։

Մեզ կը հաղորդեն թէ այս օրերս Կ. Պոլիս եկեր է ի պապականութիւն յարեալ Մարաշցի հայ քահանայ մը, որ կ'ըսէ թէ կաթոլիկ Հայոց Պատրիարքարանն օ՛րպէսի աւելի վարդապետներ ղրկէ ի Կիլիկիա՝ ա՛նչափ աւելի Հայեր պատրաստ են պապականութիւն ընդունելու, ա՛ն ատենն ժողովուրդը զզուած է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին անհոգ և զեղծ վարչութենէն, Պատրիարքարանն անտարբերութենէն և տեղական հայ կղերին թոյլ և անկարգ ընթացքէն։

Ընդունելով հանդերձ թէ ի պապականութիւն յարեալ քահանայէ մը իւր թողած եկեղեցւոյն նկատմամբ անկողմնակալ վկայութիւն չպասուիր, Կիլիկիոյ ազգայնոց եկեղեցական վիճակին այս խղճալի նկարագիր, զոր մասամբ իւրք կը ստուգեն աւելի արժանահաւատ աղբիւրներէ առնուած տեղեկութիւնք, միթէ հզօրագոյնս ցոյց չի՞տար թէ պապականութեան դէմ յօդուածներ և նամակներ հրատարակելը բաւ չէ արգիլելու ի պապականութիւն յարելու ձգտումները։

Եթէ այսպիսի խնդրոյ մը մէջ կաթոլիկի մը վկայութիւնն անկողմնակալ չէ, Մահմետականի մը վկայութիւնը թերեւս աւելի անաչառ նկատուի։ Տիգրանակերտէ չաբթուս մէջ տառացանք թղթատառ նամակ մը օգոստոս 23 թուով եւ Մէտա ՄէՀրմէտ տորաքրութեամբ, որ նամակագրին խօսքերէն դատելով Մահմետական մ'է։ Նամակագիրը ցաւ կը յայտնէ Տիգրանակերտի Հայոց անհովիւ և խղճալի վիճակին համար, զոր Կ. Պոլսոյ Հայոց կեդր. Վարչութեան և Ազգ. Խմբագրութեան ուշադրութեան կը յանձնարարէ խիստ խօսքերով։ Աւասիկ ըստ կարի հաւատարիմ թարգմանութիւն մը իւր դիտողութեանց.

«Այս կողմերն հաստատեալ Ճիզուիթաց և այլ պապական գործակալաց արարք մերթ ընդ մերթ կը յիշատակուին լրագրոյդ մէջ։ Ծանօթ է նաև թէ տեղւոյս հայ ժողովուրդը ժամանակէ մ'ի վեր առաջնորդական խնդրով զբաղեալ կը գտնուի։ Ցորչափ առկախ մնայ այս կացութիւն, անդուլ հոգածութեան կարօտ է։ Բայց զարմանք կը տեսնենք թէ լրագիրդ և Պատրիարքարանի Վարչութիւնը ժամանակէ մ'ի վեր լռութիւն կը պահեն։ Ի՞նչպէս կարելի է ձեր ուշադրութենէն վրիպին այն ճիզուիթական մեքենայութիւնք զորս Մէջն թուրք լրագիրն իսկ իւր մէկ վերջին թուով նշանակած էր երկարօրէն։ Ամեն քաղաքական յօդուածներէն և ամեն առօրեայ լուրերէն կարեւորագոյն չէ՞ միթէ ազգային և կրօնային իրաւանց պաշտպանութիւն։ Հայոց առաջնորդական խնդրոյն անլոյծ վիճակն ազատ ասպարէզ բացած է պապական գործիչներուն առջեւ։ Պատրիարքարանին պատասխանատուութիւնն ակներեւ է այս գործոյս մէջ։ Ինչո՞ւ համար չարուն՝ակ չէք գրեր այսչափ կարեւոր խնդրոյ մը վրայ։ Վիճակ մը որ մահմետական հայրենակցի մը սիրտը կը վիրաւորէ՝ ի՞նչպէս անկարեւոր կը համարուի յաչս Պատրիարքարանի և յաչս ձեր լրագրոյ Վարչութեան։ Անթափանցելի գաղտնիք մ'է այս ինձ համար։ Տիարպէքիրի հայ-կաթոլիկ Առաջնորդ Յիսրայէեան Գերապայծառ, որ ուրիշ ամսէ հետէ ի Կ. Պոլիս և ի Հռոմ կը գտնուէր, անցեալ չաբթուն տեղս վերադառնալու համար Կ. Պոլսէ մեկնեցաւ։ Ճիզուիթական գործիչներու հետ, և՛ գիտէ ո՛րպիսի այժերով ու յատակագծերով։ Եթէ ձեր լրագրոյն պարտականութիւնը չէ ասոնց երթեւեկութեան պատճառներն իմանալ և հասարակութիւնն զգուշացնել անոնց խարէական ձեռնարկներէն, ապա որո՞ւն պարտականութիւնն է այս։ Ձեր այս կողմն ազգակիցք 40,000 հոգիէն աւելի կան։ Երբ ձեր մահմետական հայրենակիցներն անգամ կը խղճան ձեր եկեղեցւոյ և ձեր ազգութեան այս ողբալի վիճակին վրայ, դուք ի՞նչպէս անտարբեր կը կենաք։ Օմմ. Կայսր. Կառավարութիւնն, որ ամեն կրօնից պատկանեալ հասարակութիւններն անխտիր կը հովանաւորէ, անցեալն և ներկային մէջ իւր հաւատարմութեամբ փայլող հայ ազգն այս օտար գործիչներու խարդաւանանքէն պաշտպանելու համար բան մը զանց ըրած է արդեօք։ Այս վիճակ ո՞չ ապաքէն ձեր ազգային արժանապատուութեան կը ըզգէ։ Ո՞չ ապաքէն ձեր ազգասիրական եւ կրօնական քարոզներուն հակառակ է։ ո՞չ ապաքէն հոգատարութիւն է, վատութիւն է։ վերջը բերելու չէ՞ միթէ։ Եթէ Տիարպէքիրի Առաջնորդ չանուանուի զանազան լեզուաց հմուտ զգոն և բարձրատիճան եկեղեցական մը, չատ չանցած պիտի ափսոսաք այս կողմանց Հայութեան վիճակին վրայ։ Պիտի առարկէք թէ «Մեր Եպիսկոպոսներ Տիարպէքիր չեն երթար»։ 30—40,000 համրուող հայ ժողովրդեան մը վիճակին չմեղքցող հայ Եպիսկոպոսն, ո՛վ որ է, ինչո՞ւ համար հրաժարական կարգալոյծ չէք ըներ, և ընդէ՞ր՝ ուրիշներուն օրինակ լինելու համար՝ ձեր ամենէն բարձրատիճան եկեղեցականն հոս չէր զրկեր ընդ փոխ։ Այսչափ բան մը ձեռքերնէդ չի՞գար։ Առ ի՞նչ կը ծառայէ Ազգ. Ժողովն և Խառն Ժողովոյն մէջ ճառեր խօսիլ և աչինչ խընդիրներով Ազգը ժամանաառ ընել։ Մեղքցէ՛ք Ազգին, մեղքցէ՛ք։ Եթէ ազգասիրութիւն կը պակսի, կրօնասիրութիւն ալ չկայ։ Եթէ կրօնասիրութիւն չկայ, ազգասիրութիւն ալ կը պակսի միթէ։ Այս ոգիտութիւն և անհոգութիւն ի կորուստ կ'առաջնորդեն Ազգն, հակառակ հպատակասէրիլաղձանաց Ն. Կ. Վեհափառութեանն Ձեր ներողամտութիւնն հայցելով լեզուի չափազանցութեանցս համար, այդ միակ արգարացումն է իմ հայրենակրութիւնս, կ'ապաչեմ որ այս նամակս իբրեւ բարեկամական ազդարարութիւն մ'ընդունիք։»

* * *

Նամակագիրն, որ անծանօթ է մեզ, իրօք Մահմետական լինի թէ ծպտեալ Հայ մը, իւր նկարագրած վիճակ անշուշտ չատ աւելի արժանի է ուշադրութեան և հոգածութեան քան Լեւոն ԺԳի ո՛և է կոնդակ։ Պապական ո՛և է կոնդակի մեզ հասցնել չկրցած վնասը կարող է պատճառել գաւառացի ազգայնոց այս անհովիւ և անխնամ վիճակն։ Այս վիճակի վրայ թախանձօք կը հրաւիրենք մեր եկեղեցականութեան ուշադրութիւնը։ Պապական կոնդակին վրայ իրենց խելքն ու գրիչն յոգնեցնող մեր բարեխնամ եկեղեցականները կը հրաւիրենք քիչ մ'ալ հոգ տանիլ այս գաւառային կացութեան։ Ազգ. Վարչութիւնն արդեօք սպառած է ամեն միջոցներ որ անգործ կը կենայ գաւառաց նկատմամբ։ Արդեօք հայ եկեղեցականութեան սիրտերուն մէջ մարած է անձնուիրութեան ամեն կայծ, որպէս զի գաւառաց Հայութիւնն անօգնական թողուի երբ առաջնորդ, հովիւ, քարոզիչ, ուսուցիչ կը խնդրէ թախանձագին։ Եթէ Պատրիարքարանը չունի Փէչէնէվոյի գանձերն, որպէս զի լիաբուռն վարձատրէ իւր ղրկած հոգեւոր տեսուչներն, հայ եկեղեցականութիւնը չունի՞ միթէ ամեն նիւթական գանձերէ աւելի ճոխ գանձ մը.—չունի՞ Նախնեաց եկեղեցական նախանձախնդրութիւնն, որ հրաշքներ գործած է ազգային հգնաժամերու մէջ, ինքնայորդոր դիմելու համար հոն ուր ակներև վտանգ կը սպառնայ Հայ Եկեղեցւոյն։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ՍԼԱՒՈՒԹԻՒՆ

Ա. բաժ, 16 Սեպտ. — Այսօր ոստիկանութիւնը գրաւեց խրատաթերթին Օպտէր լրագիրն, որ Սիթրոմայէր Եպիսկոպոսին բերան կը համարուի, և խմբագրատեղը ձերբակալեցաւ։ Հրատարակուած յօդուածն յոյժ անպատշաճ խորհրդածութիւններ կը պարունակէր Պերլոմարի դէպքին վրայ։ Խրատաթ խմբագիրը կ'ըսէր. «Թագաւորն(*), յոռի խորհրդատուներէ մոլորեալ, յառաջ բերաւ այս տեսարան։ Ի զո՛ւր են ամեն ջանք։ Սլաւոնակը սիրեն զիրարու, և պետի սիրեն միշտ, «ինչպէս Պաւիերացիք և Սաքսոնք կը սիրեն զԳերմանիա։ Զմեզ պիտի հարիւրդեն գերմանեալ մեր զգացումներ, և հետեւանքն այն պիտի լինի որ օր մը մեր «զգացմունք անդիմադրելի զօրութեամբ «մը պիտի պայթին։» Թէչենք Լոյս կ'ըսէ թէ Օպտէրի խմբագիրը լրագրոյն մատակարարն էր լոկ, հասկցնելով այդու թէ յօդուածին բուն հեղինակն Սիթրոմայէր Եպիսկոպոսն է։

—ՓէՀլեւոպոլի, 16 սեպտ.— Փեթերսպուրկի Վէսթնիկ լրագիրն, Սիթրոմայէր Եպիսկոպոսին վրայ խօսելով, կ'ըսէ. «Աւստրոյ ընթացքը մոլեթարական բան մ'ունի։ Ցոյց կուտայ տարութեան գիտակցութիւնն և մտալուսա դէպքերուն նախազգացումն։ Այսպիսի դէպքերու (Ցրանձ եղէգի կայսեր կողմէ խրատաթ Եպիսկոպոսին ուղղեալ յանդիմանութեան) համար պատասխանատու է Ռուսիոյ չափազանց երկայնամիտ քաղաքականութիւնն, որ անգործութեան կը դառնայ։ Արդի վիճակը կորովալի գործողութիւն կը պահանջէ։ ապա թէ ոչ, Ռուսիա կը հարկադրի անտարբեր հանդիսատես մնալ աստուածն և գերմանական ձեռքաց ճուլման՝ Պերլինի ընդհանուր բանակատեղին մէջ։»

ԱԶԳՈՒԹԻՒՆՔ Ց'ԱՒՍՏՐԻԱ

Փէշ՝, 17 սեպտ. —Երէկ ի Փրակա տեղի ունեցաւ չեխ երեւելեաց ընդհանուր ժողովն, ուր իբր հազար անձինք ներկայ էին։ Հին-Զեխերուն պետ Տքթ. Ռիկը նիստը բացաւ, յայտարարելով թէ սոյն գումարման նպատակը թշնամական չէ, այլ պաշտպանողական։ Թէ հին-չեխ կուսակցութեան ձեռք բերած արդիւնքները կը ցուցնեն թէ կարող եղած է ճարտարապէս պաշտպանել ազգին շահերը։ Տքթ. Ռիկը յարեց թէ Թասիէ Կոմսին կառավարութիւնը նախամեծար է իրեն յաջողելիք ո՛և է կառավարութենէ։ Ուրիշ Երեսփոխան մը ցոյց տուաւ ինն տարիէ ի վեր կրթական խընդրոյն մէջ հին-չեխ կուսակցութեան ձեռք բերած արդիւնքն, և հերքեց այն ամբաստանութիւնն թէ Հին-Զեխերը կը նպաստեն եղեր Պոհեմիոյ դերմանացման։ Ուրիշ Երեսփոխան մը, Պ. Զոռնէր, յարեց թէ չեխ Ազգին բաղձանաց լրացման ուղղութեամբ քառասուն տարիէ հետէ իրագործուած յառաջդիմութիւնն ապագային նկատմամբ վստահութիւն պէտք է ներշնչէ։ Փիլսէնի քաղաքապետին առաջարկութեամբ, ժողովն օրակարգ մը քննէ արարեց, որով վստահութիւն կը յայտնէ չեխ կուսակցութեան մեծամասնութեան վրայ, և կը հրաւիրէ զնա վերընել Պոհեմիոյ կամ Զեխաստանի դրօշն։ Համակրանաց Ջերմագին արտայայտութեան մը առարկայ եղաւ Պ. Ռիկը։ Երիտասարդ Զեխերուն մտնախսումն իւր հետեւողաց արգիլեց մասնակցիլ այս ժողովոյ։

(*)· Աւստրեւմտեան Տէրութեան մտճառական մասին մէջ Ցրանձ եղէգի կայսրը լոկ Թագաւոր կ'անուանի։ զի Աւստրոյ կայսր է և Ունկարոյ Թագաւոր։

Պուլկարիոյ կառավարական լրագրաց այս օրերս վերսին մակեդոնական խնդիր յուզելը գժգոհութեամբ կը դիտուի Վիեննայի մէջ։

—Ժուրնալ դը Սեն Փեթերսպուրկ կառավարական լրագիրը բացարձակ կը հերքէ Նովէլ Ռազիոն Տիօրէն Տիկին Աստամ քանիցս կրկնեալ այն յայտարարութիւնը թէ հանգուցեալ Վիլհելմ Կայսր Շեթէֆինի գերմանական զօրահանդէսին հրաւիրած էր Ալեքսանդր Գ. Կայսրն և սա՝ մերժած։ —Տիկին Աստամ մեծաւ վստահութեամբ հրատարակած «դաղտնիքները» Գերմանիոյ և Ռուսիոյ յարաբերութեանց վրայ՝ մի առ մի հերքուեցան այսպէս թէ՛ Գերմանիոյ և թէ Ռուսիոյ Կառավարութեանց կողմէ։

—Ի Պելգիա Լիմոժ քաղաքի աղքատիկ ժողովրդապետ մը, Հայր Մալլէ, այս օրերս Նիւ Եորքի վաստակաւոր մը նամակ մը ստացաւ, ծանուցանող թէ իւր մէկ ազգականը վերջերս մեռնելով Ամերիկայ Նահանգաց, իրեն թողած է մէկ միլիոն 800,000 անգլ. ոսկւոյ հարստութիւն մը։

ՌՈՒՄԻԱ. Ալեքսանդր Կայսրն Ռուսաստանի մը հրատարակեց, որով երմական նախարարին արտօնութիւն կուտայ 15 միլիոն ռուպլի արժէքով նոր թղթադրամ հանել ի շրջաբերութիւն, երաշխաւորեալ այն ոսկեդրամով որ հետզհետէ Կայսերական Գանձարանէն պիտի զրկուի Կայսերական Դրամատունն, ի ներկայութեան որոշեալ պաշտօնատարաց և վաճառական դասուն պատուիրակաց։ Շրջաբերութեան դիւրութիւն տալու համար որոշուած առժամեայ տնօրինութիւն մ'է այս։ Իսկ ռուսերէնորը պատերազմին ժամանակ առանց երաշխաւորութեան հանուած 266 միլիոն ռուպլի արժէքով թղթադրամը տակաւ շրջաբերութենէն վերցնելու համար որոշուած տնօրինութիւնք անխափան ի գործ պիտի դրուին։

—ԱՆԴԼԻԱ. Շաբթուս մէջ խորհրդարանական դատական յանձնախումբն սկսաւ զբաղիլ Թ-ոյլի կողմէ Պ. Փառնէլի և պաշտօնակցաց դէմ ուղղեալ եղեռնական ամբաստանութեանց խնդրով։ Նաև սոյն խնդիր շաբթուս մէջ Պ. Փառնէլի կողմէ ներկայացուեցաւ Էտինպուրկի դատարանին, ուր իռլանտական կուսակցութեան պետը Թ-ոյլէն կը պահանջէ 50,000 ոսկւոյ հատուցում, իրեն դէմ գրուած վատահամբաւիչ յօդուածներուն համար։ Այսպէս նոյն դատն, որ երկար ժամանակէ հետէ հանրային կարծիքը կը զբաղեցնէր, միւնոյն ժամանակ թէ՛ ի Լոնտոն և թէ յԷտինպուրկ վարիլ կը սկսի։

—ԱՒՍՏՐԻԱ. Զեխերուն ազգային մեծ թերթը, Փրակայի Փ-ուլիւ-ը, կը բողոքէ Վիեննական լրագրաց դէմ որք հաներաշխութիւն կ'ուզեն հաստատել Զեխերուն յուզած ազգային շարժման և Սիթրոմայէր Եպիսկոպոսին ընթացքին մէջ։ Փ-ուլիւ-ը կը յիշեցնէ թէ խրատաթ Եպիսկոպոսին ի Ֆիւեֆ ղրկած հռչակաւոր հաստատեան հեռագիրը չեխ կուսակցութեան կողմէ պախարակուած էր Պերլոմարի դէպքէն շատ յառաջ։ «Ո՛չ թէ Հանդուրժութիւնն, այլ Հանգերմանութիւնն է Աւստրիոյ համար մեծագոյն վտանգը» կ'ըսէ Փ-ուլիւ-ը։

—(24)—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԺՕՐԺ ՕՆԷ

ԿԵՆԱՑ ՊԱՏՔԵՔԱՐՆԵՐԸ

ՍԷՐԺ ԲԱՆԻՆ

Ը

Այդ յիշատակելի երեկոյթին յաջորդ օրը Բիէռ Ալեքերիա ուղեւորեցաւ, հակառակ աղաչանաց տիկին Տէվառէնի որ կ'ուզէր իւր քով պահել զնա։ Երիտասարդը կ'երթար իւր գործերն աւարտել։ Որոշած լինելով համակերպել իւր ճախող բաղդին, պատրաստ էր մինչեւ յատակը քամել իւր պատրանաց դառն բաժակը։ Տիրուհին ուզելով փոխարինութիւն մ'ընել, առաջարկած էր նմա ժուրի գործարանին տնօրէնութիւնն ստանձնել, վաճառատան շահուց մէջ կարեւոր մասնակցութեամբ մը։

—Այս կերպով, կ'ըսէր, եթէ զուարթ չես, գէթ ընկերս պիտի լինիս։ Եւ եթէ մեռած ժամանակս ամբողջ հարստութիւնս չեմ ձգեր քեզ, կենդանութեանս ատեն պիտի կարենամ հարստացնել զքեզ։

Բիէռ չընդունեց։ Զուարթ բնաւ որ կասկածին իւր վրայ թէ օրիորդ Տէվառէնի հետ ամուսնանալ երազելով, փորձած էր շահադիտութիւն մ'ընել։ Ուզեց ձեռքերը պարապ դուրս ելնել այդ տունէն՝ ուր յուսացած էր իւր ամբողջ կեանքն անցուցնել, որպէս զի ո՛չ ոք կարենար կասկածիլ թէ կիներ չէր որ կը սիրէր յանձին Միշլինի, այլ ժառանգութիւնը։ Առաջարկած էին նմա հանքային պատուական գործի մը տնօրէնութիւնն ի Սամուա։ անդ շահ եւ պատիւ պիտի գտնէր միանգամայն, վասն զի գիտական յոյժ շահեկան ուսումնասիրութիւնք կային կատարելի, յաջողապէս վարելու համար այն շահագործումը զոր ի՛ստանձնէր։ Որոշած էր մոքով մարմնով գործի տալ ինքզինքն և աշխատութեան մէջ փնտռել իւր վշաց մոռացումն։

Սէն-Ջօմինիք փողոցի ապարանին մէջ հարանեաց պատրաստութիւնք առաջ կը տարուէին մեծածախ։ Մէկ կողմէ իշխանն եւ միւս կողմէ Բէյրօլ ծայրայեղ եռանդեամբ կը փութացնէին այդ գեղեցիկ աւուր պատրաստութիւնները, մին՝ որովհետեւ յոյսիմ կը տեսնէր իւր փառատենչ երազոց իրականացումն, եւ միւսն՝ որովհետեւ յոյսիմ կը գտնէր իւր խօլական տարփանաց գոհացումն։ Սէրժ՝ չնորհակալեր եւ խնամտա, կը պաշտուէր Միշլինէ որ չէր յաւելնար լսելով եւ տեսնելով իւր սիրած երիտասարդն։ Տեսակ մը մոլեգնութեան մատնուած էր ծաղկահա աղջիկը։ Տիկին Տէվառէն խորին ապշութեամբ մը հանդիսատես կը լինէր իւր զաւկին այս այլափոխութեան։ Այն հանգստասէր եւ սակաւ ինչ անզգայ Միշլինն որ՝ մեռաքսեայ բարձերու վրայ ընկղմնած՝ հարձի մը մեղկութեամբ կ'ապրէր, անհնդարտ եւ յուզեալ սիրուհւոյ մը փոխարկուած էր, կրակոտ աչքերով, զուարթ շրթներով։ Գոգդեսի սիրոյ անհունն իրեն մը կ'արտաբերէր իւր անձն։ Նման այն ծաղկանց որք արեգական ճառագայթէ մը կը վիթիին ու կը բուրին, Միշլին կենդանութիւն զգեցած և գեղեցկացած էր Սէրժի մէկ ակնարկին ներքեւ։

Մարդը պատիկ դանուութիւն մը զգացած էր այս պատճառաւ եւ հեգնական արհամարհանք կը խօսէր իւր դատեր այս կերպարանափոխութեան վրայ։ Իրեն համար՝ Միշլին ծաղրաբերելս ազղիկ մը էր։ Մանուկ մը միայն կրնար այսքան յիմարաբար սիրահարել մարդու մը, մի միայն անոր գեղեցկութեան համար։ Վասն զի, իւր կարծեօք, բարոյական մասին՝ այդ իշխանը ազդմելի միջակութիւն մ'ունէր։ Ներքսութենէն բոլորովին զուրկ, համբ կը մնար խօսակցութիւնը լուրջ նիւթի մը վրայ դառնալուն պէս, արդուզարդից վրայ միայն խօսելով կնոջ մը նման, կամ ձիերու վրայ՝ ձիավարաւի մը նման։ Եւ այս տեսակ անձնուրոյութիւն մ'էր որ Միշլինի խելքը գլխէն առած էր։ Տիրուհին ինքզինքը նուաստացեալ կ'զգար, չէր համարձակեր խօսք բանալ Մաուէլի, բայց կ'ըմբոստանէր Միշլինի քով այդ գաղտնապահութիւնը քաջ կը ճանչնար և զոր «գաղտնեաց գերեզման» կը կոչէր յօժարակամ։ Մաուէլ համբերութեամբ կ'ունկնդրէր տիկին Տէվառէնի խոստովանութեանց և կը ջանար մեղմացուցնել անոր յարձակումներն թէ այն պատճառաւ որ իշխանը կը սիրէր —չատ իսկ կուսակից էր Բիէռի՝ Բանիի կողմնակցութիւն չընելու համար—բայց, իւր ողջմտութեամբ, կ'ըմբռնէր թէ տիկին Տէվառէնի չահը կը պահանջէր ծածկել իւր զգացումներն։ Եւ երբ տիրուհին՝ որ այնքան ահարկու էր ամենուն համար, բաց ի իւր զաւկէն, կը դաչէր ցասմամբ,

—Այդ Միշլի՞նը։ Դարձեալ տեսայ որ պարտէզն կ'անցնէր, նշանածին թեւէն կախուած, աչքերն անոր աչքերուն յառած, արտուտիկի մը նման որ հայելիի մը կը հմայուի։ Բայց ի՞նչ եղաւ այդ աղջիկը որ այսպիսի վիճակի մէջ կը գտնուի։

—Եւ ես գիտեմ թէ ինչ սուղի կը նստի այն։

Բայց իւր դրամը չէր մեղքնար։ Գիտէր թէ տակաւ պիտի առնուր։ Մի՞ակ կէտի մը վրայ մտահոգութիւն ունէր։ Իրենց նշանախօսութեան օրէն ի վեր, ժանն աւելի ծանր եւ աւելի տխուր երեւոյթ մ'առած էր։ Նեհրացած էր եւ աչքերը խորունկացած էին, իբր թէ ծածկարար արտասուէր։ Երբ իւր մտահոգութիւններն յայտնեց տիկին Տէվառէնի։

—Այս երիտասարդուհիներն անմիտ են, գոչեց տիրուհին։ Ամուսնութիւնն այնպիսի վիճակի մէջ կը դնէ զանոնք, որ խելք չի՛ հանիր։ Դիտեցէ՛ք իմ աղջիկս կաշառակի մը պէս կը շատախօսէ, այծի մը պէս կը ցատքռտէ։ Ցօնքերուն ներքեւ զոյգ մը փոսուռանիներ ունի կարծես Գալոյ ժանին, նա ալ ուրիշ խելքի կը ծառայէ։ Մելամաղձութեան մը մատնուած է։ Ծաղկատի զոհի կերպարաններ կ'առնու։ Թողէ՛ք որ ուզածներն ընեն, այս ամենն ալ կ'անցնի։ Բայց խոստովանինք թէ միոյն զուարթութիւնը գէթ այնքան գրգռիչ է որքան միւսին թախանձութիւնը։

Բէյրօլ տիկին Տէվառէնի այս յարձակումէն քիչ մը սիրտ առած, և անոր պէս մտածելով թէ ամուսնութեան անծանօթ հանգամանքն էր ժանին խռովոյն, այլ եւս կարեւորութիւն չընծայեց իւր խօսեցեալին տիրութեանց։ Միշլին եւ Սէրժ բոլորովին խոյս կուտային ընկերութենէ։ Իսկոյն պարտէզ կը վազէին, երբ տաղտկալի մէկը սրահը գար իրենց մենութիւնը խանգարել։ Եթէ հիւրը պարտէզ իջնէր, իրենք ներքնայնոց կը փախչէին։

Այս հնարքը մեծապէս ախորժելի երեւցած էր առ Սէրժ որ միշտ կը նեղուէր ժանին նպաստաձգին ներքեւ։ Օրիորդ տը Սէռնէյ թեթեւ ծալք մը կ'ունենար ոչնքին մէջ, երբ կը տեսնէր Միշլինն ու իշխանին թեւ թեւի անցնիլն, որ կը տանջէր զԲանին։ Հարի էր սակայն համախմբուիլ սեղանի վրայ, վասն զի Սէրժ եւ Բէյրօլ Սէն-Ջօմինիք փողոցը կ'ընթերցին։ Ի զուր Սէրժ կ'ընդդիմէր Միշլինի հետ ցած ձայնիւ խօսակցութեանց մէջ։ Դժուարին էր որ, ո՛ է մէկնոց մը, խօսք չուղղէր առ ժանն։ Այդ վայրկեաններն յոյժ դժուարին էին Սէրժի համար։ Ամեն անգամ գաղտնեաց յայտնութենէ մը կ'երկնչէր, ճանչնալով իւր լքած կնոջ հրաբորբոք եւ կրքոտ բնաւորութիւնն։ Ուստի ժաննի առջեւ նուազ զերուն գրով մը ցոյց կուտար Միշլինի։ Օրիորդ Տէվառէն այս զգուշաւորութիւնը կը վերագրէր իշխանին փափկանկատութեան եւ կեցցաղխտութեան, առանց տարակուսելու թէ, ինչ որ ընկերական մարդու մը զգաստութիւնը կը կարծէր, մտահոգ սիրահարի մը խոհեմութիւն էր։

(Շարունակելի)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ
ՆԻՍՏ Ե.
9 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1888

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԴԻՒՆՔ ԲՈՒԷԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

ԲՈՅՈՒՄՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

Ազգային Ժողովոյ երեկի նիստն, որ տեղի ունեցաւ իմայլ եկեղեցի, սովորականէն աւելի հանդիսաւոր երեւոյթ մ'ունէր «Պատրիարքական Ընտրութեան» պատճառաւ որ Օրակարգի Բ. խնդիր նշանակուած էր. Ս. Խաչի տաճարին մէջ, Ժողովոյ գումարման յատկացեալ շրջափակին չուրջը խրատնուած էր ունկնդիր Ժողովրդեան յոգնախուռն բազմութիւն մը, յորս կը նշմարուէին մի քանի եպիսկոպոսունք, բազմաթիւ վարդապետք և քահանայք, մայրաքաղաքիս այլ և այլ թաղերէն եկած, զանազան դասակարգի ազգայինք ինչպէս նաև այս միջոցիս Կ. Պոլիս այցելող օտարազգակ մի քանի հայեր ալ։

Վարչութեան սեղանին առջև բազմած էին Քաղաքական Ժողովոյ Ատենապետ Վսեմ. Սիմոն պէյ Մաքսուտեան, դեր ատենապետ Վսեմ. Իլիաս էֆ. Զայեան, Ա. և Բ. ատենադպիրք՝ Կարապետ էֆ. Սրվաճեան և Յովհաննէս էֆ. Թորոսեան ու անդամոց մեծագոյն մասը։ Կրօնական Ժողովէն ներկայ էր դեր ատենապետ Գեր. Գարեգին եպիսկ. Սրուանձտեանց իւր գրեթէ բոլոր Արժ. անդամակիցներով։

Ատեանը բացուեցաւ ժամ 6½ին, ընդ նախագահութեամբ Պատրիարքական Տեղապահ Գեր. Սիմէոն Սրբազանի և ատենադպրութեամբ Մեծ. Տքթ. Յարութիւն էֆէնտիի Թիրեաքեան։ Ներկայ երեսփոխանաց թիւն էր 60-թանասուն-վեց որ ի վերջոյ յանգեցաւ ինսուն-երկուքի։

* *

ԽՆԴԻՐ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՅ

Յետ սովորական աղօթից, զոր արտասանեց Ս. Նախագահն, Առենադպիր էֆ. ըսաւ թէ, թէեւ նախորդ նստին Տեղապահ Սրբազանի և Մայր-Դիւանի կողմէ եղած յայտարարութեան վրայ՝ Ժողովն որոշած էր այս ուրբաթի մի միայն պատրիարքական ընտրութեամբ զբաղիլ, սակայն այդ նստին մէջ Ներքին Կանոնագրի մասին վիճաբանութիւնը եղած և յետոյ, այս առթիւ, կերպ կերպ զրոյցներ շրջած լինելով, Քաղաքական Ժողովն հարկ դատած էր Ազգ. Ժողովոյն հաղորդել այդ Կանոնագրոյ վերաբերմամբ Դատական Նախարարութեան և Պատրիարքարանի միջեւ փոխանակուած պաշտօնագիրներն, ինչպէս նաեւ Ժողովին բերել մի քանի առկախ մնացած երեսփոխանական ընտրութեանց տեղեկագիրներ՝ ի վերերացումն։ Առենադպիր էֆ. յիշեց Քաղաքական Ժողովոյ Դիւանին չարաթ աւուր գումարման մէջ պատրաստեալ պաշտօնական Յայտարարութիւնն, ինչպէս նաեւ երկուշաբթի օրը Մայր Դիւանի հետ կատարուած խորհրդակցութենէ մը յետոյ համախոհութեամբ պատրաստեալ Յայտարարութիւնն, որը հրատարակուած են արդէն. Հետեւաբար, ըսաւ, Վարչութեան և Մայր Դիւանի համաձայնութեամբ կատարուած է Օրակարգի փոփոխութիւնն, որով Պատրիարքական Ընտրութիւնը կը լինի Բ. խնդիր։

Ատենապետ էֆ.ի սոյն բացատրութիւններէն յետոյ, թէեւ Ռ. Պերբերեան էֆ. առաջարկեց բուէի դնել թէ Ժողովը կը հաւանի՞ Օրակարգի այս փոփոխման, և Ա. Աբէլեան էֆ. դիտել տուաւ թէ Ներքին Կանոնագրի մասին Տեղապահ Սրբազանը պէտք եղած պաշտօնական յայտարարութիւնն ըրած էր արդէն նախորդ նստին, և հետեւաբար անօգուտ էր կրկին այդ խնդրոյն վերադառնալ, սակայն Դիւանը չնեղելով որ վիճաբանութիւն բացուի այս մասին, Ժողովն հաղորդեց Դատական Վսեմ. Նախարարին ծանօթ պաշտօնագիրը և Վարչութեան բացատրական պատասխանն ի մասին Ներքին Կանոնագրի։ Յիշեալ երկու պաշտօնագրոց թուղթերէն բնագրոյն ընթերցումէն յետոյ, խօսք առաւ Վսեմ. Սիմոն պէյ (ատենապետ Քաղ. Ժողովոյ) և յայտարարեց թէ կարդացուած գրութիւնը մեծ բացատրութեան կարօտ չեն։ Դատական Նախարարութիւնը, Պատրիարքական ընտրութեան առթիւ, Ազգ. Պատրիարքարանէն տեղեկութիւն հարցուցած լինելով Ներքին Կանոնագրի մասին, Վարչութիւնն ալ գրաւորապէս պէտք եղած պատասխանն ուղղելէ յետոյ, բերանացի ապահովութիւն տուած էր թէ Պատրիարքի ընտրութիւնը պիտի կատարուի Սահմանադրութեան համաձայն, և թէ նոր Պատրիարքի ընտրութենէն յետոյ կրնայ կարգադրուիլ Ներքին Կանոնագրի խնդիրը։

Ա. Սարգիսեան էֆ. յիշեցուց թէ Ազգ. Ժողովը նախապէս որոշում մը ունի արդէն, որուն համեմատ՝ Ներքին Կանոնագրոյ այն տրամադրութիւններն որը Սահմանադրութեան անհամաձայն կը նկատուին, Ազգ. Ժողովոյ ատենապետը Ս. Նախագահին ու Վարչութեան հետ խորհրդակցութեամբ զանց կ'ընէ անոնց գործադրութիւնն։ Հետեւաբար նոր խնդիր յարուցանելու և նոր որոշում տալու պէտք մը չտեսնուիր այժմ։

Բ. Գասբէրեան էֆ. դիտել տուաւ թէ նախորդ նստին, Տեղապահ Սրբազանն իւր յայտարարութեամբ ըսած էր թէ մինչեւ նոր Պատրիարքի ընտրութիւնն Ազգ. Ժողովն ըստ Սահմանադրութեան պիտի գործէ, և թէ Ներքին Կանոնագրի գործադրման խօսք չէր բրած։ Եւ այդ Կանոնագրի հաստատման պատմութիւնն ընելով, Գասբէրեան էֆ. եզրակացուց որ եթէ 1874ին հաստատեալ կանոնագիրը Սահմանադրութեան հակառակ նկատուելով դադրի, պիտի հետեւի թէ տասն—չորս տարիէ ի վեր Ազգ. Ժողովոյ տուած ամէն որոշումներն ալ ապօրէն են։ Հետեւաբար չենք ընդունիր թէ Ներքին Կանոնագիրը դադարեալ կը մնայ, այլ անգործադրելի՝ ցընորութիւն նոր Պատրիարքին։ Այս կենսական տարբերութիւնն ուշադրութենէ վրիպեցնելու չենք։

Վ.Է. Ս-ը-էֆ. Աղաբէյեան ընդմիջելով Գասբէրեան էֆ.ի խօսքը, դիտել տուաւ թէ ատենաբանը բառերու հետ կը խաղայ, թէ դաբարել և անդրադարձել միեւնոյն ն չանակութիւնն ունին և թէ պէտք է վերջ տալ այս վիճաբանութեան։

Վ.Է. Գ. Նորատունկեան էֆ. եւս յիշեցնելով թէ երկու տարի առաջ Ազգ. Ժողովն որոշում մը տուած է, որուն համեմատ Ներքին Կանոնագրի այն կէտերն որը Սահմանադրութեան անհամաձայն կը նկատուին, Մայր Դիւանին ու Վարչութեան գնահատան թողուած են, առաջարկեց չերկարել վիճաբանութիւնն եւ ըստ Պատրիարքին՝ Ներքին Կանոնագրի խնդիրը չհանել։

Վ.Է. Բ. Նուրիան էֆ.—Սկզբամբ պէտք է համաձայնինք թէ ամէն ժամանակ Ներքին Կանոնագրոյ մը պէտքը կայ. սակայն ներկայ պարագային մէջ Վարչութեան բռնած ընթացքը նոյն իսկ այս Ժողովոյս անկախութիւնը կ'ապահովէ. հետեւաբար պէտք է շատանանք տրուած բացատրութիւններէն եւ ըստ Սահմանադրութեան կատարելը ընտրութիւնն նոր Պատրիարքին որում վերապահեալ է Ներքին Կանոնագրի մէջ պէտք եղած բարեփոխութիւնները ներմուծել տալով, Բ. Դրան վաւերացումն ստանալ, եւ այդու վաւերական կանոնագրով մը օժտել Ազգ. Ժողովս։

Առենադպիր էֆ. յայտնուած կարծեաց ամփոփումն ընելով, վեր առաւ սա կէտը թէ՝ բնականաբար Ներքին Կանոնագրի այն տրամադրութիւններն որը Ժողովոյ բարեկարգութեան կը վերաբերին, գործադրութեան մէջ են միշտ, եւ թէ դադարումն այն կէտերուն կը պատկանի որը անհամաձայն են Սահմանադրութեան. Հետեւաբար եղրակացութիւնը դրաւ Ժողովոյ քուէին։

«Ներքին Կանոնագրի տրամադրութեանց այն կէտերն որը անհամաձայն են Ազգ. Սահմանադրութեան՝ դադարեալ են եւ Ներքին Կանոնագրի խնդիրը մէկդի թողուած է ցընորութիւն նոր Պատրիարքին։»

Ժողովը միաձայնութեամբ համակերպելով սոյն եղրակացութեան, խնդիրը փակուեցաւ։

* *

ԵՐԵՍՓ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Կը յիշուի թէ վերջընթեր նստին մէջ Պէշիկթաշի երեսփոխանական ընտրութեանց դէմ գանգատագիր մը կարդացուած լինելով, Քաղ. Ժողովոյն յանձնուած էր պէտք եղած քննութիւնը կատարել ոտուգելու համար թէ մինչեւ օր ասոմեան կարեւորութիւն ունէին եղած գանգատներն։ Արդ, Քաղաքական Ժողովն իւր քննութեանց արդիւնքը Ժողովին բերած էր պաշտօնագրով մը որ եղրակացութիւնն էր հետեւեալը։

«Քաղ. Ժողովը պէտք եղած քննութիւնը կատարելէ յետոյ, տեսաւ որ թէեւ ինչ ինչ զանցառութիւնք մուտ գտած էին ընտրական գործողութեանց մէջ, սակայն ուրիշ ընտրութեանց մէջ ալ նմանօրինակ պարագայներ տեղի ունեցած ըլլալուն, Ժողովը բաւական չհամարեց զանոնք՝ կատարուած ընտրութիւնը բեկանելու և հետեւապէս խնդիրը կը վերադարձնէ Պատկ. Ժողովոյդ ի վաւերացումն ընտրութեանց, հարկ դատելով որ յետ այսորիկ համանման պարագայից մէջ օրինաց կէտ առ կէտ գործադրութիւը պահանջուի։»

Բ. Ղազարոսեան, Ա. Սուրէնեան և Ն. Գարագաշ էֆէնտիք չգոհանալով Վարչութեան բերած եղրակացութենէն, բացատրութիւն պահանջեցին։ Մ. Պարսեղեան էֆ. խնդրոյն մէջ մտնելով, ուզեց ցոյց տալ թէ Պէշիկթաշի երեսփ. ընտրութեանց պահանջն ո՛չ թէ զանցառութիւնք, այլ զեղծումներ կատարուած են, որոց գլխաւորն է թաղին ազգ. պաշտօնեից և քահանայից դասուն քուէարկութեան մասնակցիլը։ Վ.Է. Բ. Նէ-ը-էան էֆ. ընդդիմանալով Պարոնիկեան էֆ.ի, ըսաւ թէ նորա ցոյց տուած կէտերը զեղծում չեն բնաւ, որպէս Վարչութիւնն ալ հաստատած է, թէ ազգ. պաշտօնեայք և քահանայից դասն ամէն ժամանակ և ամէն թաղի մէջ կը մասնակցին քուէարկութեանց և թէ Սահմանադրութիւնն ալ այս մասին բացորոշ տրամադրութիւն մը չունի. Հետեւաբար ընտրութեանց վաւերացումը պահանջեց։

Ուրիշ խօսք ուզող չլինելով, Առենապետ էֆ. քուէի դրաւ Քաղ. Ժողովոյ եզրակացութիւնն ի մասին Պէշիկթաշի երեսփոխանական ընտրութեանց, որ ընդունեցաւ 7 ի դէմ 42 քուէիւք. հետեւաբար Պէշիկթաշէն ազգ. երեսփոխան հռչակեցան՝

Վահրամ պէյ Տատեան
Մաքսուտ էֆ. Խիւտավէրտեան
Յովհաննէս » Քէրէստէճեան

* *

Յետոյ, կարդացուեցաւ Քաղ. Ժողովոյ հետեւեալ ծանօթագիրն ի մասին Վսեմ. Ստեփան փաշայի երեսփոխանական ընտրութեան ծանօթ խնդրոյն։

«Ըստ որում Սահմանադրութեան մէջ չկայ տրամադրութիւն մը որ երեսփոխանական ընտրութեանց վաւերացման համար նախապէս ընտրելոյն յանձնառութիւնը պահանջէ, ըստ որում Ազգ. Ժողովոյ Ներքին Կանոնագիրն, որ կը տրամադրէ զնոյն, դադարեալ կը մնայ, Քաղաքական Ժողովն այս նկատողութեամբ հարկ չդատեր Վսեմ. Ստեփան փաշայի հաւանութիւնը նախապէս պահանջել անպատճառ և կը վերադարձնէ խնդիրն Ազգ. Ժողովոյ ի վաւերացումն։»

Ոչ մէկ երեսփոխան այլ ևս խօսք ուզելով սոյն խնդրոյն վրայ, քուէի դրուեցաւ Քաղ. Ժողովոյ սոյն ծանօթագիրն որ ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ ընդդէմ 1 քուէի (զոր տրաւ Ա. Արփիարեան էֆ.)։ Հետեւաբար ազգ. երեսփոխան հռչակուեցաւ Վսեմ. Ստեփան փաշա Ասլանեան։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Ժամ 7½ն էր երբ աւարտեցան վերոյիշեալ գործողութիւնը, յետ որոյ Առենապետ էֆ. Ժողովոյ կամքն հարցուց թէ կուզէ այսօրեայ նստին մէջ ձեռնարկել Պատրիարքական ընտրութեան թէ յաջորդ եօթնեկին թողուլ զայն։ Երեսփոխան տեարց միահամուռ հաւանութեամբ, որոշուեցաւ անմիջապէս կատարել պատրիարքական ընտրութիւնն, հետեւաբար կէս ժամու դադար տրուեցաւ ի նախապատրաստութիւն։

Այս միջոցին ներկայ երեսփոխանաց թիւը բարձրացած էր 92 ի և. ունկնդիր Ժողովուրդն, հեռադիտակ բազմացած, մի քանի հազար հոգւոյ կը հասնէր։ Դադարի պահուն, Ժողովականք Ազգ. Պարիարքարան եկան, ուր կարծեաց փոխանակութիւնք կատարուեցան մինչ Դիւանը քուէարկութեան նախապատրաստական գործողութիւնները կը կատարէր։

Ժամ 8 ին Ս. Նախագահն և երեսփոխան տեարք վերադառնալով ի Մայր եկեղեցի, ատենաբեր բացուեցաւ և մինչ Ատենապետ էֆ. Ժողովին պիտի հաղորդէր Պատրիարքական ընտրութեան վերաբերեալ պաշտօնական գրերն, Ա.Էն. Խրլեան Հ-ը-էն խօսք առաւ և խորին ու երկիւղած լռութեան մը մէջեղ ատենաբանութիւն մ'ըրաւ, իւր հանգիստ ոճով, սրտագրաւ լեզուաւ և յանկուցիչ նրբամտութեամբ։

Իրաւ է որ, ըստ, երեսփոխանական ատենի մէջ 15-16 տարիներէ ի վեր խօսք առած չեմ, և պատրիարքական ընտրութեանց ժամանակ ո՛չ քուէ տուած եմ ո՛չ ալ խօսք առած բնաւ, սակայն այսօր խորին ուրախութիւն մը կ'զգամ սրտիս մէջ տեսնելով Հայոց Ազգ. Ժողովն այս տաճարիս մէջ համախմբուած՝ Պատրիարքի ընտրութիւն կատարելու համար։ Այս հանդէսը ամենէն աւելի արժանի է արձանագրելու մեր սահմանադրական պատմութեան մէջ. ամէն ժամանակ երբ կը հասնի պատրիարքական ընտրութեան օրն, անհունն ուրախութիւն մը կ'զգամ յիս, և այդ օրը եկեղեցականութիւնն ալ ուրախ կը լինի, աշխարհականութիւնն ալ, երեսփոխանք ալ ուրախ կը լինին, Ժողովուրդն ալ։ Արդէն ամէն տեղ ալ այսպէս է. կարծես նոր ասող մ'է որ պիտի ծագի նոր պատրիարքը. սակայն ընտրութիւնը կը կատարի, հանդէսը կը վերջանայ և պատրիարքը կուգայ կը բազմի այս աթոռին վրայ և առանձին կը գտնէ ինքզինքն... «Եւ եղէ ես միայնակ որպէս ճնճղուկ»։—Այս օրուան համար շարթէ մ'ի վեր շատ բան խորհած էի ձեզ խօսելու համար, և սակայն այս վայրկենիս ամէն մտածում թռաւ մոքս։ այսպէս է մարդս։ Հին յիշատակներ կուգան կը պաշարեն զիս. կը յիշեմ թէ Մշոյ վանայրը եղած ժամանակս օր մը Հօրենք անուն գիւղ մը կ'անցնէի, ուր Խորենացին բնակած էր, կ'ըսէին. աւերակ մը նշմարեցի, դարաւոր ծառերէ շրջապատեալ, առուակի մը եզրը. ես շատ կը սիրեմ բանաստեղծական վայրերն. կանգ առի ու սկսայ մտածել. այն տեղ ջաղացք մը կայ եղեր ժամանակս. կը պատմէին թէ Խորենացին ջաղացպան է եղեր, կամ թէ օր մը թափառելով այդ ջաղացքը գնացեր է. ջուրը ջաղացքը քշեր տարեր էր, և ջաղացպանը բան մը կը փնտռէր. «Ի՞նչ կը փնտռես բարի մա՛րդ» կը հարցունէ Խորենացին, «Ծերունի հա՛յր, չախչախս կը փնտռեմ, կը պատասխանէ, գիւղացին»։— «Էյ, կ'ըսէ Խորենացին, ջուրն եկեր ջաղացքը տարեր է, դուն չախչախը կը փնտռես...»։ Այս մտածումներով վանք եկայ և իրիկունը Խորենացին կը կարդայի. «Ողորմ զքեզ...» երբ մէյ մ'ալ ձեռքս հեռադիր մը տուին որ կը ծանուցանէր թէ «Հայոց Պատրիարք ընտրուեր ես»։ Եւ սկսայ մտածել ջաղացքի պատմութեան և իմ պատրիարքութեանս վրայ։

Ապա, ատենապետ Սրբազանն յիշելով իւր Պատրիարքութեան երեք տարիներն, ըսաւ թէ ինք ստուերի ետեւէ չերթար, սակայն այսպիսի հանդիսաւոր ժամու մը մէջ կ'ուզէր ի գործ դնել իւր խօսելու իրաւունքն և մէկ քանի բացատրութիւններ տալ եկեղեցականաց նկատմամբ գոյութիւն ունեցող զանազան կարծիքներու մասին. բացատրեց թէ պատրիարքութիւնն հոգեւոր պաշտօն մ'է և ո՛չ քաղաքական, թէ Պատրիարքն հայր է իւր ժողովուրդին և փոխանորդ ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին. «Թէպէտև, ըսաւ, փոխանորդը կ'ընտրեն առանց Կաթողիկոսին կարծիքն հարցունելու»։

Հայ եպիսկոպոսներն, յարեց, ամենքն ալ Վեհ. Սուլթանին հաւատարիմ և անձնուէր հպատակներն են. անոնցմէ ոմանց համար կրնան տարաձայնութիւններ, մինչև իսկ ամբաստանութիւններ տեղի ունենալ, իսկ մինչեւ հիմայ ո՛չ մէկ դատապարտ, ո՛չ մէկ օրինօք դատապարտութեան մէնիւ մը առած է հայ եպիսկոպոսաց դէմ. հետեւաբար, նոյն իսկ ըստ Սահմանադրութեան, մեր ո՛չ մէկ եպիսկոպոսը զրկուած է Պատրիարքական ընտրելութեան իրաւունքէն եւ զոյս պէտք է բացայայտ հռչակել։ Բայց, դժբաղդաբար, պէտք եղած ամէն յատկութիւններով օժտեալ եկեղեցականք սակաւաթիւ են ի մեզ, սակայն Ազգն ալ ի՞նչ ցանեց որ ի՞նչ քաղէ...

Յետոյ ընդհանուր տեսութիւն մ'ընելով քրիստոնէական բոլոր եկեղեցիներու կացութեան վրայ, հանդէպ քաղաքական աշխարհի, խօսքը մասնաւորեց մեր եկեղեցւոյն եւ մեր եկեղեցականաց վրայ, ազգու հրաւէր մ'ուղղեց երեսփոխանութեան արժանաւորագոյն եկեղեցականի մը վրայ միացնելով իրենց քուէներն եւ Աստուծոյ օրհնութիւնն ու օգնութիւնն հայցեց ժողովոյ աշխատութեանց վրայ։

Խրխնեան Սրբազանի ատենաբանութիւնը ջերմագոյն ծափահարուեցաւ ունկնդիր ժողովրդեան կողմէ։

Առենադպիր էֆ.ի պատասխանի, շնորհակալեաց և հաւակրանաց քանի մը խօսք ուղղեց առ Ս. Հայրիկ, նորա բարի յորդորներուն համար և յոյս յայտնեց թէ ժողովը՝ ներշնչուելով ատենաբան Սրբազանի հայրական խրատներէն, պիտի գիտնայ արժանաւոր եւ ամէն կերպիւ օգտակար ընտրութիւն մը կատարել։ Ատենապետ էֆ. յարեց թէ Պատրիարքական ընտրութեան կատարումն Ազգ. Ժողովոյ սահմանադրական ամենէն աւելի նուիրական իրաւանց կիրառութիւնն է, ուստի կոչում բրաւ երեսփոխան տեարց խոհականութեան և ազգասիրութեան։

Ապա, եկեղեցական Հարք պարագային յարմար աղօթքն արտասանեցին յոտնկայս և գլխաբաց, և անմիջապէս յետոյ ձեռնարկուեցաւ Պատրիարքական ընտրութեան. Մայր Դիւանը Ժողովին հաղորդեց 1. Տիղապահ Սրբազանի մէկ պաշտօնագիրն որ ծանուցանելով թէ Ամեն. Տ. Յարութիւն Սրբազանի Երուսաղէմայ Պատրիարքական ընտրութիւնն հաստատուած է կայս. կառավարութեան կողմէ, կը հաղորդէր Կ. Պոլսոյ Պատրիարքի ընտրութեան համար կատարուած նախապատրաստական գործողութեանց արդիւնքն. 2. Համագումար Ժողովոյ տեղեկագիրն որ կցուած էր եկեղեցական 27 ընտրելեաց ցանկն. և 3. Քաղաքական Ժողովոյ կողմէ պատրաստեալ Պատրիարքական ընտրելեաց հետեւեալ հընգանուն ցանկն.

1. Տ. Մատթէոս Ս. եպիսկ. Իզմիրլեան
2. Տ. Խորէն Ս. » Աշըդեան
3. Տ. Խորէն Ս.Արք-եպս.Մխիթարեան
4. Տ. Բարթուղ. Ս. » Զամչեան
5. Տ. Արիստակէս Ս. » Դերձակեան

Սոյն երեք պաշտօնագրոց ընթերցումէն յետոյ, Ատենապետ էֆէնտի մի առ մի կարդաց Ազգ. Սահմանադրութեան այն տրամադրութիւններն որք կը վերաբերին Պատրիարքական ընտրութեան. Ապա քուէթղթերը բաժնուեցան և միաձայն քուէներով քսնիչ կարգուեցան չորս եկեղեցական և չորս աշխարհական երեսփոխանք.

Տ. Եղիշէ Ծ. Վ. Այվազեան
Տ. Յովսէփ » Սարգսեան
Տ. Յակոբ » Ա. Փափազեան
Տ. Մաքսիմ Ա.քշեպ. Ստեփաննոսեան
Սարգիս էֆ. Աղաբէյեան
Ռէվէրս » Պերպէրեան
Տիրան » Նալբանդեան
Արփիար » Արփիարեան

Իւրաքանչիւր երեսփոխան, Դիւանի անուանական կոչման վրայ, ըստ սովորութեան իւր քուէն անձամբ ձգելէ յետոյ քուէատուփին մէջ, քուէհամար կատարուելով հետեւեալ արդիւնքը տուաւ։

Թիւ քուէարկողաց 92

	քուէ
Գեր. Տ. Բարթուղիմէոս Ս. Արքեպիսկոպոս Զամչեան	39
Գեր. Տ. Խորէն Ս. Արքեպիսկոպոս Նար-Պէյ	36
Գեր. Տ. Խորէն Ս. Արքեպիսկոպոս Աշըդեան	11
Ամեն. Տ. Մարտիրոս Ս. Արքեպիսկոպոս Խրիմեան	3
Գեր. Տ. Խորէն Ս. Եպիսկոպոս Մխիթարեան	1
Գեր. Տ. Մատթէոս Ս. Եպիսկոպոս Իզմիրլեան	1
	91
Մէկ քուէ ոչնչացեալ (*)	1
Համագումար	92

Ատենապետ էֆէնտի քուէարկութեան արդիւնքն հռչակելով ի Դիւանէ յայտարարեց թէ ո՛չ մէկ եկեղեցական կրցած է շահիլ բացարձակ առաւելութիւն, այսինքն ներկայ երեսփոխանաց կէսէն մէկ աւելին քուէն, Պատրիարք ընտրելու համար. հետեւաբար ըստ Ա. յօդուածոյ Ազգ. Սահմանադրութեան, համեմատականի կը մնան առաւելագոյն քուէ ստացող առաջին երկու Դեր. Հարք. Տ. ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԶԱՄՉԵԱՆ և Տ. ԽՈՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱՐ-ՊԷՅ, որոց վրայ քուէարկութիւն պիտի կատարուի ԹԱՌԱՋԻԿԱԾ ՈՒՐԲԱՆ, ի Մայր եկեղեցի, և առաւելագոյն քուէ ստացողն պիտի ընտրուի ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՈՑ ԹՈՒՐՔԻՈՅ։

Այս առթիւ, Ատենապետ էֆէնտի վերստին կարդաց, ի լուր Ժողովականաց, Սահմանադրութեան Ա. յօդուածի վերջընթեր պարբերութիւնն որ կը վերաբերի ներկայ պարագային.

«Եթէ առաջին անգամ քուէից բաձարձակ առաւելութիւն չգոյանայ, երկու «առաւելագոյն քուէ ստացողաց անուն. «ները Տեղապահին կողմէն Ընդհանուր «Ժողովոյ անդամներուն կը ծանուցուի. «և երկրորդ քուէարկութիւնն օրինաւո«րապէս այն երկուքին վրայ կ'ըլլայ։ Այս «երկրորդ քուէարկութեան ատեն Ազգա«յին երեսփոխաններէն անոնք որք չկրնան «ներկայ գտնուիլ, կարող են իրենց քը«ուէներն ստորագրեալ և կնքեալ նամա«կաւ առ Ժողովն ուղարկել, կամ Տեղա«պահին և կամ Ընդհանուր Ժողովոյ Ա«տենապետին ուղղելով զայն։»

Ատեանը փակուեցաւ ժամ 10ին։

Նկատելով Ազգ. Ժողովոյ երեկի նստին կարեւորութիւնն, հարկ կը համարինք հրատարակել ներկայ երեսփոխանաց անուանքն։

ԵՒԵՂԵՑԻՆՔ

Տ. Մկրտիչ Արքեպիսկոպոս Խրիմեան, Տ. Սիմէոն Արքեպ. Սէֆէրեան, Տ. Հայեակ եպիսկ. Դիմաքսեան, Տ. Գարեգին եպ. Սրուանձտեանց, Տ. Գէորգ վարդապետ Իւթիւճեան, Յովէփ վրդպ. Սարգսեան, Յակոբ վրդ. Ա. Փափազեան, Եղիշէ վրդ. Այվազեան, Յովհաննէս վրդ. Արշարունի, Յովսէփ. վրդ. Այվազեան, Գարեգին վրդ. Թոմթաղեան, Խաչատուր քհնյ. Գասբրիէլեան, Սրիստակէս քհնյ. Մամբրէեան, Յովհաննէս քհնյ. Շահպազեան, Սահակ քհնյ. Տ. Սարգսեան, Վահան քհնյ. Գրիգորեան, Կարապետ քհնյ. Սէրէեան, Սուքիաս քհնյ. Ստեփանոսեան, Գաբրիէլ քհնյ. Յոհաննեան։

ԱՂԲԱՔՆԱԿԱՆ

Տիարք

Վսեմ. և Մեծ. Սիմոն Մազասեան, Յովհաննէս Նուրեան, Գաբրիէլ Նորատունկեան, Սարգիս Աղաբէյեան, Յարութիւն Թիրեաքեան, Մինասիկ Մամիկոնեան, Բարսեղ Հալաճեան, Կարապետ Հազարեան, Յովհաննէս Պոյաճեան, Մարկոս Աղաբէյեան, Կարապետ Սրվաճեան, Յովհաննէս Թորոսեան, Կարապետ Փանոսեան, Յովակիմ Յովակիմեան, Յակոբ Ոսկանեան, Յովհաննէս Կրճիկեան, Յակոբ Աշչակ, Խաչիկ Կամսարական, Մինասեան Վարդապետեան, Գրիգոր Ալենաքեան, Աւետիս Սուրէնեան, Պօղոս Պառնասեան, Խաչիկ Մանեսեան, Յարութիւն Մօսուչեան, Տիրան Նալբանդեան, Յակոբ Գուրգէն, Կարապետ Իւթիւճեան, Մինասեան Զօպանեան, Մկրտիչ Մէլիքեան, Արփիար Ալիքարեան, Քրիստոսատուր Ղազարոսեան, Յովհաննէս Քէրէստէճեան, Մագաքիա Թիւտավլի, տեսուչ, Գէորգ Շնորհքեան, Մելքոն Պարոնիկեան, Մարուքէ Փըրլենկեան, Պօղոս Ֆքսէրճեան, Յակոբ Պօշնաքեան, Յակոբ Պարոնեան, Սիմոն Ֆէլէկեան, Պօղոս Թորգոմեան, Տրդատ Փափազեան, Պապի Պաղտասեան, Գրիգոր Սէլիմէճեան, Ղազար Հովսեփեան, Յարութիւն Պէկեան, Նշան Պոյաճեան, Վէրէն Օրմանեան, Մկրտիչ Դաղանճեան, Ստեփան Տաժատեան, Մկրտիչ Մեղասուրեան, Մինասեան Տէօքմէճեան, Ս. Ամ Մարկոսեան, Սեդրակ Տէմիրճիպաշեան, Մկրտիչ Կիւմիւշեան, Ռէվէրս Թադէոսեան, Ներսես Երէցեան, Գառնիկ Արշաւիր, Պարգեւ Փափազեան, Կարապետ Քէրէստէճեան, Եղիա Տէմիրճիպաշեան, Գրիգոր Այշրճեան, Ռուբէն Պուլկուրեան, Ռէվէրս Պէրպէրեան, Մատթէոս Ալիքանեան, Գէորգ Վարդանեան, Արշահամ Մուրատեան, Համբարձում Ալամճեան, Յակոբ Իւթիւճեան, Աւետիս Թենկրեան, Կարապետ Երեցեան, Կարապետ Մինասեան, Տիգրան Սինանեան, Ստեփան Գոլոնեան, Նշան Գարագաշեան։

(*) Այդ քուէթղթի վրայ մէկ եպիսկոպոսի անուն և ուրիշ եպիսկոպոսի մ'ալ մականունը նշանակուած լինելով, ոչնչացեալ նկատուեցաւ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ Ազգ. Ժողովոյ Դիւանին մատուցուեցան Ժողովրդական երկու հանրագրեր, մին 4000 ստորագրութեամբ և միւսն 3750 ստորագրութեամբ, Գեր. Խորէն Նար Պէյ Սրբազանի Պատրիարքական ընտրութիւնը խնդրող, սակայն չկարդացուեցան այդ հանրագիրը։

Կը հաղորդեն մեզ թէ Տիկին Մատակեան յառաջիկայ հոկտ. 1ին կը բանայ վերջնապէս իւր Մանկապարտէզն ի Գատը գիւղ։ Տիկինն հարկ եղած կարասիներն ու պիտոյքն արդէն յանձնարարած ըլլալով մասամբ ատ և ի Վիեննա, մօտ օրերս պիտի կաշխարէ իւր այդ հաստատութիւնն որ եզական է իւր տեսակին մէջ։

Գատը գիւղի զարգացեալ դասն ի սկզբանէ անտի շատ հաճակիր գտնուած է Ազն. Տիկնոջ սոյն ձեռնարկին և բազմաթիւ ծնողներ կը հրճուին մը-տածելով որ իւրեանց զաւակներն ոչ եւս պիտի ստիպուին յանձնել «վարպետ տուտուններու» խնամոց։

Յառաջիկայ Խաչվերացի տօնին Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ տօնախմբութիւնը լինելով, Ամեն. Խրիմեան Հայրիկ հանդիսաւոր Պատարագ պիտի մատուցանէ անդ եւ երեկոյին Խաչվերացի հանդէսը պիտի կատարէ։

Գընալը կղզւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը խնդրէ ծանուցանել թէ վաղը կիրակի Ս. Խաչի տօնին առթիւ Գեր. Մելքիսեդեկ Սրբազան հրաւիրեալ է Ս. Պատարագ մատուցանել տեղւոյն եկեղեցւոյն մէջ ուր ներկայիս պիտի կատարէ նաև Խաչվերացի արարողութիւնն։

Երուսաղեմի վանքին Ժառանգաւորաց Վարժարանին ուսումնապետ Երէցեան Գէորգ վարդապետ, (որ Ամեն. Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարքը տանելու համար եկած հրաւիրակներէն մին է.) վաղը Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ Գում գափուի դասի եկեղեցւոյն մէջ։

Սրբ. Յովհաննէս Մ. Վ. Արշարունի Խաչվերացի տօնին առթիւ վաղը հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ ի Ս. Երից Մանանց եկեղեցին Պոյաճըգիւղի։

Մաղթենք իւր դադարումէն յետոյ այսօր վերստին հիսնի հրատարակուիլ։

Այս աւուր Սխալը կը պարունակէ.

Ազգային.—Անկախութիւն Հայաստանեայց եկեղեցւոյ։ Կրօնական.—Խաչվերաց։ Մեկնութիւն Ս. Գրոց։—Ագամ եւ Եւա։ Գրական.—Հայք և Հրեայք։—Թալմուտ և Ժողովածոյ։—Սոդոմն եւ Խիկար։

Հատը 20 փարայ

Հրատարակուեցաւ Խիլարի օգոստոսի թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ.

Ե. ՀԻՆ ԽԻԼԱՐԻ։ — Առտնին տեսարաններ։ — Մեր օտարազգութիւնը։ — Երեսփոխան մը կը փնտռուի։ — Խղճութիւն և խորհրդոյն։ — Քաղաքավարութեան վնասները։ — Գրպանի տետրս։

«ԱՐԵՒԵԼՔ» Չ'ՊԻՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ Ս. ԽԱՉԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ։

ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆ ԳԱՂՂԻԱԿԱՆ

ԲԵՐԱ ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ

1888 Սեպտ. 11 Կիրակի ցորեկ ժամ 3½դ 7 ին եւ պիտի վերջանայ ժամ 10½ին

ԱՐՇԱԿ

ԱՆՈՒՆՆ ՈՒՆԻՐ

Հայրենի՝ Ալ. Ալ. Հարությունեանի։ Հանրագրի՝ Ս. Ս. Ալ. Ալ. Հարությունեանի։ Տպագրեալ՝ Ս. Ս. Ալ. Ալ. Հարությունեանի։ Տարեկան՝ 21 ռուբլի։

ԱՅԼԱԶԳԵՏՆԵՐԻ ԱՌԱՔԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ամսական՝ 10 ռուբլի։

ԳԻՆԸ ՏՈՂԱՅՆ

Մեկ տողի (Ռուսերեն տեքստի)	.....	109 1/4
3 » » (գովազդներ)	.....	28 27 1/2
3 » » (գովազդներ)	.....	108 7/8
3 » » (գովազդներ)	.....	23 20
3 » » (գովազդներ)	.....	23 27 1/2

Գրավոր գովազդներ

Մեկ տող (Ռուսերեն տեքստ)	.....	16 18
Գովազդներ տեղական	»	16 18
Գովազդներ արտասահման	»	16 18
Գովազդներ մեկ տողի համար	»	16 19
Գովազդներ տեղական	»	— —
Գովազդներ արտասահման	»	16 18
Գովազդներ մեկ տողի համար	»	16 19
Գովազդներ տեղական	»	16 18
Գովազդներ արտասահման	»	16 18
Գովազդներ մեկ տողի համար	»	16 19
Գովազդներ տեղական	»	— —

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

531

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՓԸՆԹԱՅԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 6,243,127
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐԻՈՅ 1,932,350

ՆՕՐԹՀՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,421,200
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐԻՈՅ 946,800

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ դումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար ղիրենք ներկայացնել. նաև իրը ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած ջնասնին 15,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼԻՒԽ ԱՆԳԼ. Ոսկի, 500,000 — **Մ Ա Ր Ի Թ Ա Ց Մ** — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ ԱՆԳԼ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամագրերն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գօմիսիօն խանի անկիւնն երկաթէ կամրջին վրայ նայող ոենեանն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** Գործակալ կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ԻԼԱՆ

ՊԱՂԸ ՍԷՐԱՍԲԷՐԻ

Ցէօրտիւնճիւ օրտուլը հիւմայուն իչուն միւպարեա օլունաճագ օլան Բուսիա ֆապրիգալարը մալինտէն օթուզ պին սէթրօ չայաղըն պէհէրի երիմի իքի ղրուչա թալիպի էօհտէսինտէ պուլունմաղլէ ֆիյաթընը թէնզիլ իթմէք իս թէյէնկէրին նիհայէթի իլուլը օն իքին ճի կիւնինէ գատար մաղամը սէրասկէրի լէվազիմաթը ուժուտիյէ տաիրէսինէ կէյսէկէրի իլան օլունուր։

7 իլուլ 1888 — 2091
Նօ. 5 — 2—3

ԴԵՂ ՋԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԴԻՑ

Տոքթար Այէրի ջերմային հիւանդութեան, այս պղեղն որ անխառն բաղադրութիւն մի է զուտ բուսեղինաց, է դառնահամ և ապդու կազդուրիչ ամէն տեսակ ֆիզիկական խանգարմանց, որ յառաջ կուգան ճախճախուտ չայրերու մերմտ կլիմայից վառ ու ապականեալ օդերէն, որուն օգտակարութիւնը և ազաքինիչ ստոյգ յատկութիւնը երաշխաւորեալ է նորա անհամար արդեանցը ստոյգ գիտութեամբն։ Այս ֆիզիկական խանգարումներն յառաջ կուգան օդին մէջ տղացող թունաւոր տենչմէ բերի նիւթոց միջոցաւ, որք թոքերէն անցնելով կը մտնեն արեան մէջ, կը խանգարեն լեարդը, և յառաջ կը բերեն տեսակ տեսակ ջերմեր և տենդեր, և արեան թունաւորում, որոց ամենեքեան տարուած է. ջերմն և սարսուռ (սրթմա), թագուն ջերմ (կիզիչ իրթմա), պարբերական ջերմ, ընդհատակ ջերմն, մաղձային տենդ և հրատապ տենդեր։

Թունաւորեալ օրերէ պատճառեալ հիւանդութիւնք կը պատահին այն տեղեր որ մոմինոլորտը ապականեալ և թունաւորեալ ճահիճներէ կամ ճախճախուտ վայրերէ հուրեալ ժահահոտ նիւթերով, կամ բաց աղբանոցներէ և տներու ծակախիներէն ելած թունաւոր կազերով, զորս մարդիկ կը ծծեն շնչաւորութեամբ։

Այէրի ջերմի ու տենդից դեղն կը ընկէ այդ թունաւոր նիւթոց կամ կազերու ազդեցութիւնը և դուրս կը վանէ զայն մարմնոյն մէջէն, որպ գործածութիւնն սուրզապէս անվտանգ և անվնաս է և օգուտն ստոյգ, միայն թէ տրուած հրահանգից համեմատ գործածուի։ Կը ծախուի Մինասեան և ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Կոստանդնուպոլսոյ։ 531

ԴԵՂ ՋԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԴԻՑ

Տոքթար Այէրի ջերմային հիւանդութեան, այս պղեղն որ անխառն բաղադրութիւն մի է զուտ բուսեղինաց, է դառնահամ և ապդու կազդուրիչ ամէն տեսակ ֆիզիկական խանգարմանց, որ յառաջ կուգան ճախճախուտ չայրերու մերմտ կլիմայից վառ ու ապականեալ օդերէն, որուն օգտակարութիւնը և ազաքինիչ ստոյգ յատկութիւնը երաշխաւորեալ է նորա անհամար արդեանցը ստոյգ գիտութեամբն։ Այս ֆիզիկական խանգարումներն յառաջ կուգան օդին մէջ տղացող թունաւոր տենչմէ բերի նիւթոց միջոցաւ, որք թոքերէն անցնելով կը մտնեն արեան մէջ, կը խանգարեն լեարդը, և յառաջ կը բերեն տեսակ տեսակ ջերմեր և տենդեր, և արեան թունաւորում, որոց ամենեքեան տարուած է. ջերմն և սարսուռ (սրթմա), թագուն ջերմ (կիզիչ իրթմա), պարբերական ջերմ, ընդհատակ ջերմն, մաղձային տենդ և հրատապ տենդեր։

Թունաւորեալ օրերէ պատճառեալ հիւանդութիւնք կը պատահին այն տեղեր որ մոմինոլորտը ապականեալ և թունաւորեալ ճահիճներէ կամ ճախճախուտ վայրերէ հուրեալ ժահահոտ նիւթերով, կամ բաց աղբանոցներէ և տներու ծակախիներէն ելած թունաւոր կազերով, զորս մարդիկ կը ծծեն շնչաւորութեամբ։

Այէրի ջերմի ու տենդից դեղն կը ընկէ այդ թունաւոր նիւթոց կամ կազերու ազդեցութիւնը և դուրս կը վանէ զայն մարմնոյն մէջէն, որպ գործածութիւնն սուրզապէս անվտանգ և անվնաս է և օգուտն ստոյգ, միայն թէ տրուած հրահանգից համեմատ գործածուի։ Կը ծախուի Մինասեան և ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Կոստանդնուպոլսոյ։ 531

ՖՐԱՆՔՕ-ՀՕՆԿՐՈՒԱԶ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Ի ՓԻՒՏԱԲԷՍՓ

ՀԱՆԴԵՐՁ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Արտօնեալ դրամագլուխ	20,000,000
Գանձեալ »	10,000,000
Մահուան արիւածից դէմ պահեստի	12,000,000

Արեւելից Տնօրէն. Մ. Լօժէն Բարարօր
» փոխադիր գործակալ և քննիչ. Մ. Նազարէթ Եազճեան
ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԻԼԻՋԱՆՈՒ ՔԱՂՔԱՑԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ

Տեարք Պալէօղեան և Պալրքճեան Զմիւռնիա. Դասպարեան և Տամլամեան Ատանա. Գ. և Ս. Սեթեան Հալէպ. Բ. Շերէֆեֆտոն և Տէրունեան Ատալիա և Սպարթա. Սիմէոն Տէյիրմէնճի օղլու Բօնեա, և այլն։

Ֆրանքօ-Հունգարական կենաց անանուն ընկերութիւնը խիստ դիւրամատչելի պայմաններով մահուան դէմ ապահովութիւններ կընդունի, նոյնպէս փոքր ապոյց և աղջկանց ի շափահասութեան վճարելի պայմանաւ։

Աւելորդ կը համարինք ըսել թէ ամէն ընտանեաց և զաւակաց տէր անձանց իրը նուիրական պարտականութիւն մ'է տարեկան փոքրիկ զոհողութեամբ մը իւր կեանքն և իւր զաւակաց ապագան ապահովել. կամ ի ծերութեան օրերու և կամ յետ մահու իւր սիրելի կինն և զաւակունքը, աղքատութեան սոսկալի ճիրաններէն հեռի պահելու համար ուստի արդէն հասարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք Ֆրանքօ-Հունգարական ընկերութեան շահաւէտ պայմաններուն և միմեանց ամենաբարեբաստ տեսակներուն որ մէն մի տարի Պիւտապէշթի մէջ ի ներկայութեան կայսերական պաշտօնէից տեղի կունենան, մէն մի շահող թիւ 100 անգլիական ոսկի շահելու պայմանաւ։

Աւելի ընդարձակ և կարեւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար պէտք է դիմել առ վարչութիւն։ Անոնք լեզուէ յայտարարութիւնը ձրի կը տրուին։

Գոհութեամբ կը ծանուցանենք յարգոյ հասարակութեան թէ, ընկերութեանս 1885 յունվար 1էն մինչ 1886 տարւոյն յունվար 1ի ընդհանուր գործողութեանց հաշուեցուցակին, (Վասերշեալ Ասուրէյ-Հանգերարեան կառավարութեան ներքին գործոց նախարարութենէն) պահեստի դումարին վրայ 2 միլիոն ֆրանգի պատկառելի դումարի մը յաւելում դոյացած է, որով անցեալ տարւոյն 10 միլիոն պահեստի դումարը ներկային 12 միլիոն է։ 654

ԱՐԻՒՆԸ ԿԵԱՆՔ Է

ԱՐԵԱՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄ Ի ՁԵՌՆ

ROB LEGHAUX և, ԹՈՍԵՐԻՒ ՀԻՒԹՈՎ, ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

Բուսական ազդու եւ անբաղդատելի մաքրիչ դեղ։
Գրէսոնի եւ կարմիր Սարսաբէյի խտացեալ իստաւոր նիւթերով

Բուսական արտադրութիւն, առանց մեդիկի, շգիտով կեդրոնացեալ մանաւոր գործիքներու մէջ։ ՌՕԳ ԼԷՇՕՆ, բոլոր երկաթախառն ջուրերէն եւ Մորիս. կան իւրէն աւելի ազդեցիկ, այժ եւ գոյն կուտայ տալար տղայոց եւ անարիւն կանանց, կը կազդուրէ ապաքինողներն եւ. ծերունիները. կը զօրացնէ, կը վերանորոգէ արիւնը, եւ ընական կամ ատացական բոլոր անմաքրութիւնները ջնջելով, շուտով կը բուժէ ցավերը, եռ. քերը, մորթի հիւանդութիւնները, կապուտ հոգը, շնչարգելութիւնը, ճաղածու